

МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЧНІ АКАДЕМІЧНІ ПАРТНЕРСТВА: ДОСВІД ЄС ТА КИТАЮ

Сбруєва А. А., Чу Їн

ВСТУП

З початку XXI століття світова вища освіта зазнає суттєвих трансформацій, що викликано, передусім, такими викликами, як політико-економічні протистояння провідних гравців на глобальних ринках товарів та послуг, зміна клімату, швидкий розвиток цифровізації всіх сфер життя людства, економічна та енергетична кризи, мінливість попиту на ринках праці, пандемія Covid-19 та ін. Усі названі виклики мають глобальний характер, що зумовлює використання глобально значимих інструментів їх розв'язання, протистояння їм або пом'якшення. Однак, у кожному геополітичному регіоні та країні існує своя специфіка застосування цих інструментів, пов'язана з численними контекстами функціонування освітніх систем. Предметом нашого розгляду є цільові, організаційні та управлінські засади функціонування міжнародних академічних партнерств, що отримали суттєвого розвитку як інструменти трансформації вищої освіти в глобальному та регіональному вимірах в сучасних умовах (др. пол. 2010-х – поч. 2020-х рр.). На основі застосування методів аналізу поняттєво-термінологічного апарату дослідження, структурно-логічного аналізу нормативних та теоретичних засад утворення та розвитку міжнародних академічних партнерств, систематизації та узагальнення їх актуальних практик з'ясуємо перспективні пріоритети та напрями їх діяльності та можливості розширення участі в них українських університетів.

1. Міжнародні стратегічні академічні партнерства:

«Ініціатива європейських університетів» Європейського Союзу

Перш за все, схарактеризуємо новітній етап розвитку міжнародних академічних партнерств у Європейському Союзі, що отримали назву «Європейські університети».

На політичному рівні ідея створення Європейських університетів вперше була обговорена на Гетеборзькому саміті Європейського Союзу 2017 року, на якому лідери ЄС окреслили бачення розвитку освіти на стратегічну перспективу, тобто на наступне десятиліття – до 2030 року. У своїх висновках, прийнятих у грудні 2017 року за результатами саміту, Європейська Рада закликала держави-члени ЄС узгодити низку

ініціатив, спрямованих на зміцнення стратегічного партнерства в Євросоюзі між закладами вищої освіти та створити до 2024 року приблизно двадцять інституцій нового типу – «європейських університетів», які являтимуть собою мережі ЗВО в усьому ЄС. Передбачалося, що такі інституції дозволять студентам отримати академічний або науковий ступінь, поєднуючи навчання в кількох країнах ЄС, сприятимуть міжнародній конкурентоспроможності європейських університетів.

Політичні рішення, прийняті в Гетеборзі, спонукали до розробки плану дій, що отримав назву «Ініціатива європейських університетів» (European Universities Initiative – EUI). Підкреслимо, що в розробці цього плану взяли участь як держави-члени ЄС та Європейська Комісія (ЄК), так і ЗВО та студентські організації, що дозволило врахувати в розробці нової ініціативи інтереси різних стейкхолдерів європейської вищої освіти, зацікавлених у підвищенні її якості та забезпеченні глобальної конкурентоздатності. Названа ініціатива, тобто EUI, почала реалізовуватися вже у 2018 році через проекти програми Еразмус+, що розглядалися як пілотний експеримент утворення нових альянсів. Результатом двох пілотних конкурсів (у 2018 та 2020 роках) стало укладання 41 угоди щодо створення об'єднань університетів (альянсів) із трирічним терміном виконання проектної угоди, чітко визначеними масштабними цілями та завданнями й заздалегідь визначеними фінансовими умовами. Для виконання трирічної пілотної фази кожному альянсу для розвитку освітнього, дослідницького та інноваційного потенціалу було надано 5 млн євро від програми Erasmus+, які були доповнені 2 млн євро від програми Horizon-2020¹.

Європейська Комісія передбачала використання трирічного терміну проекту як тестового полігону для розробки конкретних планів дій і визначення пріоритетів для довгострокової системної інституційної трансформації учасників нової Ініціативи. Сутність аналізованої нами Ініціативи була роз'яснена для перспективних її учасників у Керівництві «Erasmus+ Programme Guide. Version 3», опублікованому ЄК у 2020 р. (далі – Керівництво-2020)². У означеному документі заявлено, що «Європейські університети мають амбітний мандат на безпрецедентний рівень інституціоналізованої співпраці, що робить її системною, структурною та сталою. Високий рівень інституціоналізованої співпраці

¹ European Commission . Press Release. 24 new European Universities reinforce the European Education Area. (9 July 2020). Brussels. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1264.

² European Commission. Erasmus+ Programme Guide. Version 3: 25/08/2020, p. 132, available at: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2020_en.

дозволяє Європейським університетам спрямувати свої зусилля на досягнення таких двох пріоритетних для єдиної Європи цілей:

1) сприяти загальним європейським цінностям, закріпленням у статті 2 Договору про Європейський Союз, і зміцненню європейської ідентичності шляхом об'єднання нового покоління європейців, здатних до співпраці та діяльності в межах різних європейських і світових культур, різними мовами та між різними країнами, секторами та навчальними дисциплінами;

2) досягти суттєвого стрибка в якості, ефективності, привабливості та міжнародній конкурентоспроможності європейських закладів вищої освіти і зробити внесок у європейську економіку знань, зайнятість, культуру, громадянську активність і добробут шляхом найкращого використання інноваційної педагогіки та прагнення створити реальний трикутник знань. Європейські університети стануть ключовими рушійними силами для підвищення якості вищої освіти та, де це можливо, зміцнення її зв'язку з дослідницьким та інноваційним ландшафтом у Європі з суспільством та економікою»³.

Звернемось до подальших роз'яснень Керівництва–2020 щодо характеру суб'єктів, які мають право звертатися за грантами Єразмус+ щодо створення інституційних партнерств нового типу: «термін «університети» слід розуміти в найширшому значенні, включаючи всі типи закладів вищої освіти. Ініціатива Європейських університетів відповідає довгостроковому баченню, яке має потенціал трансформувати інституційну співпрацю між закладами вищої освіти та вивести її на наступний рівень»⁴. Наступний рівень, про який йдеться, передбачає досягнення вищезазначених цілей шляхом поступового впровадження до 2025 року таких ключових завдань:

– створення інтегрованої, довгострокової спільної стратегії освіти з, де можливо, зв'язками з науковими дослідженнями й інноваціями та суспільством у цілому, яка виходить за межі будь-якого потенційного двостороннього та багатостороннього співробітництва;

– створення європейського міжуніверситетського «кампусу» вищої освіти;

– формування європейських команд зі створення нових знань («підхід, що базується на викликах») зі студентів і науковців, можливо разом із дослідниками, підприємствами, регіональними учасниками та учасниками громадянського суспільства – залежно від загальної стратегії та бачення альянсу – для спільного вирішення

³ European Commission. Erasmus+ Programme Guide. Version 3: 25/08/2020, p. 132, available at: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2020_en.

⁴ Там само. С. 132.

соціальних та інших викликів за власним вибором на основі міждисциплінарного підходу.

Крім названих вище завдань, підкреслено в Керівництві–2020, Європейські університети повинні поступово нарощувати свою спроможність виступати в якості зразків належної практики для подальшого підвищення якості, міжнародної конкурентоспроможності та привабливості ландшафту європейської вищої освіти та повинні стати ключовими елементами Європейського освітнього простору, стимулюючи досконалість⁵.

У висновках Ради Європи щодо успішності розвитку ініціативи EUI, прийнятих у травні 2021 року, було підтверджено підтримку Європейських університетів у «досягненні інноваційного, глобально конкурентоспроможного та привабливого Європейського освітнього простору та Європейського дослідницького простору, повної синергії з Європейським простором вищої освіти, у спрямованості на підвищення рівня досконалості вищої освіти, досліджень та інновацій, у сприянні гендерній рівності, інклюзивності та справедливості, що дозволяє безперебійну та амбітну транснаціональну співпрацю між ЗВО в Європі та надихає на трансформацію вищої освіти»⁶.

Ураховуючи позитивні результати реалізації EUI вже на початковому етапі, Ініціатива перетворилась на невід’ємну частину програми Erasmus+ 2021-2027, на флагманську ініціативу «Європейської стратегії для університетів», у якій визначено наступну ціль ЄС: створення 60 Європейських університетів із залученням понад 500 ЗВО до середини 2024 року⁷.

У сучасних умовах, тобто на етапі проведення конкурсу пропозицій Erasmus+ 2023 року, функціонують 44 Європейські університети, до яких

⁵ European Commission. Erasmus+ Programme Guide. Version 3: 25/08/2020, p. 132, available at: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2020_en. European Commission. Erasmus+ Programme Guide. Version 3: 25/08/2020, p. 131–132, available at: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2020_en.

⁶ Council of the European Union. Council conclusions on the European Universities initiative – Bridging higher education, research, innovation and society: Paving the way for a new dimension in European higher education. Brussels, 17 May 2021. Available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0610\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0610(02))

⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions On a European strategy for universities. Strasbourg, 18.1.2022. Available at: <https://education.ec.europa.eu/document/commission-communication-on-a-european-strategy-for-universities?>

залучено близько 340 ЗВО як у столицях, так і у віддалених регіонах 31 країни, включаючи всі країни-члени ЄС, Ісландію, Норвегію, Сербію та Туреччину. Співпрацюючи з приблизно 1300 асоційованими партнерами, починаючи від неурядових організацій, підприємств, міст, місцевих і регіональних органів влади, Європейські університети ставлять амбітну мету значно підвищити якість і обсяг вищої освіти в Європі⁸.

Розвиток EUI вже у 2020 році став предметом масштабних досліджень, зокрема Європейської асоціації університетів (CAU), які дозволяють дійти перших висновків щодо сутнісних засад та перспектив Ініціативи. Їх узагальнення представляє інтерес у контексті прогнозованої участі в ній українських університетів.

У дослідженні «Міжнародні партнерства та ініціативи Європейських університетів» подано їх характеристику як «міжнародних стратегічних інституційних партнерств». Зазначено, що «такі партнерства передбачають будь-яку довгострокову співпрацю закладу вищої освіти з однією чи декількома партнерськими організаціями в інших країнах та виходить за межі конкретного проєкту чи програми обміну студентами. Альянси, створені в рамках Ініціативи європейських університетів, стали новим варіантом такої співпраці»⁹.

Зазначимо, що практика створення міжнародних стратегічних партнерств університетів була започаткована в Європі та світі в цілому значно раніше, ніж виникла досліджувана нами Ініціатива. EUI повинна була спонукати до подальшої активізації розвитку даного феномену як освітньої складової становлення *стратегічної автономії Європи*, ідея якої обговорювалась на тому ж саміті у Гетеборзі 2017 року. Цікавим та промовистим, на нашу думку є той факт, що у 2020 році нові альянси університетів, згідно з даними цитованого нами дослідження експертів CAU, склали лише 8% від усіх об'єднань такого типу, що існували в Європі на той час. Принагідно наведемо ще кілька цифр щодо тривалості розвитку досліджуваного феномену, представлених у даному дослідженні: «32% партнерств існують протягом 10 років або більше; ще 18% – протягом 5–10 років; 36% – було створено протягом останніх 1–4 років, а менша кількість – 14% – розпочали роботу

⁸ European Commission. About the European Universities initiative. Available at: <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative>.

⁹ Claeyss-Kulik, A.-L., Jørgensen, T. E., Stöber, H. et al. International partnerships & the European universities initiatives – key results of the EUA. – Survey. European University Association. – EUA p. 14. Available at: <https://eua.eu/118-uncategorised/773-eua-survey-on-international-partnerships-and-the-european-universities-initiative-have-your-say.html>

протягом останнього року»¹⁰. Отже, у ЄС упродовж останнього десятиліття існують щонайменше десятки, а може й сотні стратегічних академічних партнерств, успіхи яких і спонукали до появи розглядуваної нами загальноєвропейської ініціативи, що пришвидшила їх подальший розвиток.

Експерти здійснили класифікацію закладів, що залучаються до інституційних партнерств нового типу: «більшість партнерських угод у межах EUI укладається між ЗВО подібного профілю, тоді як трохи більше третини альянсів мають також угоди зі ЗВО іншого, але близького профілю. Неакадемічні типи партнерів, такі як неурядові організації, бізнес і промисловість, міністерства та державні органи й установи з інших освітніх рівнів, відіграють значно меншу роль і рідше включаються в такі партнерства порівняно з іншими видами міжнародної діяльності ЗВО»¹¹.

На сучасному етапі розвитку Ініціативи, тобто після конкурсу пропозицій Erasmus+ 2022 року, утворено 44 Європейські університети, до яких залучено близько 340 ЗВО з 31 країни, включаючи всі країни-члени ЄС, Ісландію, Норвегію, Сербію та Туреччину¹².

Услід за науковою розвідкою експертів ЄАУ ми здійснили власне дослідження типології нових університетських альянсів, започаткованих у межах програм Еразмус+ 2019 та 2020 рр. Предметом нашого аналізу стали кількісні та якісні характеристики 41 Альянсу, що відображені в їх самопрезентаціях на сайті Європейського Союзу «Європейський освітній простір. Якісна освіта та навчання для всіх»¹³.

Нами було з'ясовано, що кількісні параметри нових альянсів коливаються від 4 до 12 університетів – засновників партнерств. Найменші за розміром партнерства (включають 4 ЗВО) об'єднують спеціалізовані заклади мистецького профілю, наприклад, у галузі мистецтва кіно та медіа (FILMEU) й образотворчого мистецтва (EU4ART). Такі альянси мають цілі, пов'язані, здебільшого, саме з

¹⁰ Claeyss-Kulik, A.-L., Jørgensen, T. E., Stöber, H. et al. International partnerships & the European universities initiatives – key results of the EUA. – Survey. European University Association. – EUA. p. 16. Available at: <https://eua.eu/118-uncategorised/773-eua-survey-on-international-partnerships-and-the-european-universities-initiative-have-your-say.html>

¹¹ Там само, с. 16.

¹² European Commission. About the European Universities initiative. 2023. Available at: <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative>.

¹³ European Commission. European Education Area. Quality education and training for all. Factsheets on the 41 European Universities. – EUA, 2023. Available at: <https://education.ec.europa.eu/european-universities-factsheets>

професійним напрямом їх діяльності. Наприклад, альянс FILMEU «об'єднаний навколо мети спільного сприяння високоякісній освіті, інноваціям та дослідницькій діяльності в мультидисциплінарній галузі кіно, медіа-мистецтва та консолідації центральної ролі Європи як світового лідера у сферах творчості»¹⁴. Альянс EU4ART, у свою чергу, має на меті «розробку спільних гнучких навчальних програм у галузі живопису, скульптури та графіки»¹⁵.

Найбільший за кількістю вишів-організаторів альянс – ECIU, об'єднує 12 ЗВО, що є, здебільшого, багатoproфільними класичними університетами. ECIU позиціонує себе як «новий загальноєвропейський університет із інноваційним підходом, що базується на викликах, зі справжнім європейським міжуніверситетським кампусом. Університет ECIU зосереджуватиметься на темах, пов'язаних із Ціллю сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй № 11 – Сталі міста та громади – з амбіціями створення моделі, яка адаптується до будь-яких майбутніх цілей суспільного розвитку»¹⁶.

Найбільш типовим із представлених альянсів (дві третини усіх ініціатив) є об'єднання, започатковані 6-8 вишами. Серед таких об'єднань мають місце альянси двох типів: по-перше, такі, що об'єднують багатoproфільні класичні університети, які ставлять перед собою широкі суспільно значимі цілі, які повинні бути реалізовані як на національному, так і на загальноєвропейському і навіть на глобальному рівні. Наприклад, альянс EUniWell бачить свою місію в тому, щоб «зрозуміти, покращити, виміряти та відновити баланс добробуту окремих людей, нашої громади, нашого довкілля та суспільства в цілому на регіональному, європейському та глобальному рівнях»¹⁷. До такого ж типу об'єднань ми відносимо такі альянси, як ARQUS, Circle U, EC2U, EPICUR, EURECA-PRO, UNIC, UNITA, 4EU+та ін. Інший тип альянсів, що мають аналогічну структуру, тобто об'єднання спеціалізованих ЗВО, однак більш поширених, ніж розглянуті вище спільноти мистецького профілю. Це альянси, що об'єднують політехніки (ATHENA, EDUC, ENHANCE, EuroTeQ, Eut+), університети в галузі бізнесу та економіки (E³UDRES², ENGAGE.EU, T4E, Ulysses та ін.), медицини (Neurotech EU), соціальних наук (CIVICA) тощо.

Аналізуючи кількісні характеристики альянсів, варто відзначити й інші їх параметри. Щодо кількості студентів, які навчаються в таких об'єднаннях та на освіту яких спрямований потужний

¹⁴ FILMEU. About Us. Available at: <https://www.filmeu.eu/alliance>

¹⁵ EU4ART. About Us. Available at: <https://www.eu4art.eu>

¹⁶ ECIU. About Us. Available at: <https://www.eciu.eu/about-eciu>

¹⁷ EUniWell. About Us. Available at: <https://www.euniwell.eu/about-euniwell>

реформаторський потенціал альянсів, вони можуть сягати сотень тисяч. У поданій далі таблиці представлено 10 альянсів, заснованих за програмою Еразмус+ у 2019 та 2020 рр., у яких навчається найбільша кількість студентів.

Таблиця 1

**Альянси Європейських університетів,
у яких навчається найбільша кількість студентів
(відповідно до програми Еразмус+ 2019–2020 рр.)**

№	Назва альянсу	Кількість студентів
1	Una Europa	415 тис.
2	CIVIS	400 тис.
3	Circle U	333 тис.
4	EPICUR	307 тис.
5	ENLIGHT	305 тис.
6	Aurora	260 тис.
7	EUniWell	255 тис.
8	UNIC	224 тис.
9	ECIU	207 тис.
10	FORTHEM	190 тис.

Таблиця 2

**Європейські університети з найбільш високими кількісними
показниками задіяних у співпраці колективних суб'єктів наукової
діяльності (відповідно до програми Еразмус+ 2019–2020 рр.)**

№	Назва альянсу	Кількість та тип наукового об'єднання
1	EUTOPIA	760 дослідницьких груп
2	CIVIS	700 дослідницьких груп
3	EUniWell	677 дослідницьких груп та центрів
4	ECIU	449 дослідницьких груп
5	Una Europa	332 дослідницькі групи
6	ATHENA	234 дослідницькі групи
7	UNIVERSEN	207 дослідницьких інститутів
8	ERUA	200 дослідницьких груп
9	EPICUR	156 дослідницьких груп
10	YUFE	153 дослідницькі групи

Зауважимо, що показників у 100 тис. студентів сягає значна більшість новостворених Європейських університетів. Отже, вже сьогодні в трансформаціях у європейській вищій освіті задіяні мільйони студентів, яким гарантовано якісну освіту, що відповідає потребам сучасного світу.

У самопрезентаціях альянсів представлено також дані щодо кількості наукових центрів, лабораторій, дослідницьких інститутів і груп, започаткованих стартапів, ЄС-проектів, що залучені до співпраці в реалізації високих цілей розглядуваних нами стратегічних академічних партнерств. Ці кількісні показники варті уваги, оскільки наукові дослідження становлять вагомий аспект співпраці університетів. У поданій далі таблиці представлено десять альянсів із найбільш високими кількісними показниками, задіяних у співпраці колективних суб'єктів наукової діяльності.

Зауважимо, що представлені дані щодо суб'єктів, задіяних у співпраці, не є достатньою мірою уніфікованими, тому така інформація не може слугувати основою для повноцінного порівняльного аналізу. Наприклад, замість номінальної кількості дослідницьких структур, деякими альянсами подана інформація про кількість успішних стартапів (Eut+ – 600 стартапів) та спільних ЄС-проектів (ENLIGHT – 200+ спільних ЄС-проектів). Такі дані є важливими, оскільки свідчать про реальні позитивні результати діяльності дослідницьких груп (інститутів, центрів тощо), загальна кількість яких наведена вище. Попри недосконалість наведеної інформації висловлюємо абсолютну переконаність у тому, що в сукупності створені у 2019-2020 рр. Альянси мають велетенський науковий потенціал, залучений до розвитку європейської академічної науки.

Нарешті, до числа суб'єктів, що є учасниками аналізованих нами альянсів, хоча і асоційованими, що відграють, відповідно до судження експертів ЄАУ, другорядну роль у їх діяльності, належить надзвичайно широке коло зовнішніх стейкхолдерів, з якими співпрацюють університети в підготовці майбутніх фахівців. Кількісні показники таких асоційованих учасників партнерств варіюються від одного (альянс EDUC), до 250 (альянс Neurotech EU). Зауважимо, проте, що кілька об'єднань взагалі не подали інформації щодо асоційованих членів. Типи залучених асоційованих членів залежать, безумовно, від спеціалізації ЗВО, що об'єдналися в альянсі, та цілей їх партнерства. Приклади найбільш типових асоційованих членів стратегічних академічних партнерств можна найбільш наочно продемонструвати в масштабних альянсах, що об'єднують багатопрофільні класичні університети. Зокрема, до асоційованих членів альянсу Una Europa, у якому навчається найбільша серед досліджуваних нами об'єднань

кількість студентів (415 тис.), належать: органи державної влади, міста, студентські служби міст, студентські мережі, мережі університетів, підприємства, громадські організації, мережі університетських музеїв, дослідницькі центри, громадські фонди, торгово-промислові палати, наукові та технологічні мережі¹⁸. До специфічних асоційованих членів, що сприяють реалізації цілей альянсів спеціалізованих, зокрема, мистецьких ЗВО, наприклад, альянсу FILMEU, належать: національні кінофонди, кінофестивалі, кінематографічні та мистецькі асоціації тощо. Показово, що даний альянс має і більш традиційних для сфери вищої освіти в цілому партнерів, наприклад: ЗВО, міжнародні дослідницькі центри, технологічні центри, агенції ЗЯВО¹⁹.

Узагальнене уявлення про рівень (%) представленості різних типів асоційованих членів у альянсах Європейських університетів подане в дослідженні експертів ЄАУ (див. табл. 3).

Таблиця 3

Рівень (%) представленості різних типів асоційованих членів у альянсах Європейських університетів (за дослідженням експертів ЄАУ)²⁰

Типи асоційованих членів	Рівень (%) представленості
Інші ЗВО відповідного профілю	90%
Інші ЗВО відмінного, але дотичного профілю	37%
Неурядові організації, організації громадянського суспільства	11%
Бізнес та промислові структури	10%
Міністерства, інші державні органи у партнерських країнах	8%
Інші	8%
Заклади освіти інших освітніх рівнів	1%

Структурно-логічний аналіз типів асоційованих членів альянсів Європейських університетів свідчить про активну всебічну співпрацю ЗВО із зовнішніми стейкхолдерами, що є об'єктивною умовою повноцінної реалізації всіх аспектів місії сучасного університету.

¹⁸ Una Europa. Who we are. Available at: <https://www.una-europa.eu>

¹⁹ FILMEU. About Us. Available at: <https://www.filmeu.eu/alliance/about-us>

²⁰ Claeyss-Kulik, A.-L., Jørgensen, T. E., Stöber, H. et al. International partnerships & the European universities initiatives – key results of the EUA-Survey. European University Association. EUA, 2020. С. 15. Available at: <https://eua.eu/118-uncategorised/773-eua-survey-on-international-partnerships-and-the-european-universities-initiative-have-your-say.html>

Далі звернемося до характеристики напрямів співробітництва Альянсів Європейських університетів. У цитованому нами вище дослідженні експертів ЄАУ констатовано, що більшість партнерств зосереджуються на кількох університетських місіях, причому найчастіше співпраця здійснюється у сфері навчання та викладання (99% альянсів). Ті, хто співпрацює в кількох місіях, найчастіше поєднують навчання та викладання з дослідженнями (77%), навчання та викладання з інноваціями (64%), і нарешті – навчання та викладання зі служінням суспільним потребам (47%)²¹.

До очікуваних результатів участі в EUI університети, згідно з результатами опитувань, проведених експертами ЄАУ, віднесли першочергово такі, як підвищення якості навчання та викладання, підвищення привабливості, видимості й міжнародного авторитету університету, підвищення мобільності студентів і персоналу; зміцнення зв'язків між різними університетськими місіями, розробка більш стратегічного підходу до міжнародного співробітництва, сприяння європейській інтеграції та єдності²².

Серед викликів та ризиків, із якими стикаються учасники EUI, першочергово відзначимо такі, як необхідність надання університетами значних обсягів співфінансування та забезпечення довгострокової стійкості міжінституційної співпраці. Брак фінансових та інших ресурсів, часові обмеження, а також труднощі з пошуком партнерів є причинами, які найчастіше називають причиною відмови ЗВО від участі.

Далі на конкретних прикладах розглянемо цільові та організаційні засади діяльності двох провідних типів стратегічних академічних партнерств: 1) партнерства класичних університетів широкого профілю; 2) партнерства спеціалізованих ЗВО. Перед подачею матеріалів альянсів пояснимо, що структура інформації всіх представлених на сайті ЄС партнерств (у межах програми Еразмус+ 2019-2020) є стандартною. Вона включає такі розділи:

1. Хто ми є.
2. Наше бачення (візія) на майбутнє.
3. Перетворення наших цілей на практику:
 - основні результати/активності;
 - як наш альянс трансформує наші університети.

²¹ Claeys-Kulik, A.-L., Jørgensen, T. E., Stöber, H. et al. International partnerships & the European universities initiatives – key results of the EUA-Survey. European University Association. EUA, 2020. С. 19. Available at: <https://eua.eu/118-uncategorised/773-eua-survey-on-international-partnerships-and-the-european-universities-initiative-have-your-say.html>

²² Там само. С. 22.

Прикладом партнерства класичних університетів широкого профілю послужив альянс ENLIGHT, який позиціонує себе як «європейська мережа університетів, створена для сприяння рівноправ'ю в якості життя, стійкості та глобальній участі через трансформацію вищої освіти»²³.

Далі представимо та проаналізуємо інформацію, подану в самопрезентації альянсу ENLIGHT, поміщеній на сайті ЄС «Європейський освітній простір. Якісна освіта та навчання для всіх» (European Commission, 2023b).

У розділі «Хто ми є» названі засновники та учасники альянсу. Засновниками Альянсу ENLIGHT є дев'ять класичних університетів: Гентський університет (Бельгія), Університет Бордо (Франція), Університет Країни Басків (Іспанія), Університет Коменського в Братиславі (Словаччина), Національний університет Ірландії Голвей (Ірландія), Університет Геттінгена (Німеччина), Університет Гронінгена (Нідерланди), Тартуський університет (Естонія), Упсальський університет (Швеція).

До 23 асоційованих учасників Альянсу належать 9 міст, 4 НУО, 4 фонди, 2 дослідницькі центри, 2 регіональні уряди, 2 підприємства.

В університетах, що входять до альянсу ENLIGHT, навчаються 305 тис. 200 студентів. Персонал університетів нараховує 52 725 працівників, з яких 25 тис. є науковцями. До специфічної інформації, поданої Альянсом, належать дані про 750 тис. випускників університетів-засновників об'єднання, що повинно свідчити про тривалу історію ЗВО та значимі для подальшого їх розвитку контакти з випускниками. Про наукові результати взаємодії учасників Альянсу свідчать такі цифри: > 9 000 спільних публікацій та > 200 спільних ЄС-проектів. Ці цифри, що відображають результати наукової діяльності, дійсно є більш показовими, ніж кількість наукових груп, лабораторій, інститутів, про яку йшлося вище.

У розділі «Наше бачення (візія) на майбутнє» Альянсом сформульовано мету діяльності. ENLIGHT має на меті здійснити фундаментальну трансформацію європейської вищої освіти, у якій усуваються всі перешкоди для навчання, проведення досліджень і співпраці. Ми розпочнемо орієнтовану на дослідження, засновану на викликах трансформацію нашої університетської освіти, щоб розширити можливості наших учнів як європейських громадян, залучених до глобальної діяльності. Ми прагнемо змінити спосіб вирішення глобальних проблем, розробляючи нові моделі та методології для

²³ ENLIGHT. About Us..Available at: <https://enlight-eu.org/university-about-us/about-enlight>

освіти та досліджень, адаптовані до складних проблем сталого розвитку, з якими сьогодні стикаються міста та громади, зосереджуючись на п'яти вибраних провідних галузях:

- охорона здоров'я та добробут;
- вплив цифровізації;
- зміна клімату;
- енергетика та циркулярна економіка
- соціальна справедливість.

Для реалізації своєї місії ENLIGHT має на меті трансформувати навчання та викладання відповідно до найбільш актуальних світових тенденцій розвитку дидактики вищої школи:

а) міжнародне навчання через гнучкі міжнародні освітні траєкторії, що поєднують кілька коротких і тривалих віртуальних і фізичних етапів навчання в різних країнах;

б) орієнтований на дослідження, заснований на викликах досвід навчання, пов'язаний із відкритими і реальними проблемами та здійснюваний разом із соціально-економічними суб'єктами (живі лабораторії, кооперативне навчання);

в) трансдисциплінарність, що поєднує численні дисциплінарні підходи з соціальними перспективами;

г) універсальність, що поєднує наукові знання з наскрізними навичками, такими як міжкультурна обізнаність, інклюзивне лідерство та багатомовність²⁴.

Той факт, що засновники Альянсу передбачають довготривалу взаємодію, підтверджують сформульовані ними масштабні зобов'язання на стратегічну перспективу: До 2030 року ENLIGHT зобов'язався повністю впровадити нову структуру компетентностей і створити інтегровану Європейську університетську систему як модель для наслідування для європейської вищої освіти. ENLIGHT адаптуватиметься до майбутніх викликів і перенесе свою діяльність на нові сфери, що призведе до нових дослідницьких та інноваційних ініціатив. Буде розширено гнучкі спільні навчальні програми та ступені й надано всім студентам можливість отримати міжнародний досвід і компетентності. Короткі програми та модулі ENLIGHT, спільні ступені, докторські та педагогічні мережі навчають тисячі випускників бути адаптивними агентами змін. Як ВИПУСКНИКИ (*написання збережено*) альянсу ENLIGHT вони поширюватимуть європейські цінності, підходи, засновані на викликах, і результати досліджень високого рівня в Європі та за її межами.

²⁴ ENLIGHT. About Us. Available at: <https://enlight-eu.org/university-about-us/about-enlight>

Основні напрями діяльності, за допомогою яких передбачається досягти визначених цілей Альянсу, представлено в розділі інформації «Перетворення наших цілей на практику». Передбачувані Альянсом активності включають такі:

- розвиток культури якості за допомогою спільного підходу до її визначення, що дозволяє автоматично визнавати періоди навчання в ENLIGHT як основу Європейської університетської системи;
- розробка спільно університетами та регіональними учасниками методології визначення компетентностей, необхідних студентам для вирішення визначених проблем;
- розробка моделі для структурного діалогу з місцевими, європейськими та глобальними зацікавленими сторонами;
- стимулювання розвитку загальної компетентності (generic competences) та глобальної взаємодії між студентами, створення ноу-хау для включення мовних навичок, усвідомлення різноманітності, лідерських і підприємницьких навичок у наші навчальні програми;
- розробка структурної та технічної основи для інклюзивної, бездоганної та екологічної мобільності й надання інструментів для гнучкого навчання;
- розробка комплексної методології для вимірювання впливу системи компетентностей ENLIGHT на студентів та їхнє соціально-економічне середовище²⁵.

Нарешті, члени Альянсу розробили глобальний прогноз характеру змін в університетах, що стануть результатом успішної взаємодії у стратегічному академічному партнерстві (підрозділ «Як наш альянс трансформує наші університети»):

1. ENLIGHT змінить спосіб вирішення глобальних проблем шляхом розробки нових методологій навчання та досліджень.

2. ENLIGHT змінить освіту, щоб надати студентам знання, навички та інноваційний потенціал, необхідний для здійснення суспільних змін, формування наших майбутніх міст та громад, у тому, щоб стати глобально залученими європейськими громадянами.

3. ENLIGHT посилить нашу реакцію на глобальні та складні виклики, що виникають у різноманітних місцевих соціально-економічних середовищах: шляхом об'єднання експертів, ресурсів і найсучаснішого дослідницького досвіду та практики з усієї Європи. Міжнародний дослідницький та інноваційний потенціал буде мобілізовано для вирішення місцевих проблем. Будемо мислити глобально, діяти локально.

²⁵ ENLIGHT. About Us. Available at: <https://enlight-eu.org/university-about-us/about-enlight>

4. Щоб розширити та поєднати дослідження, освіту та інновації, ENLIGHT поступово усуне всі перешкоди для викладання, навчання та співпраці на всіх рівнях академічної спільноти.

5. ENLIGHT створить інтегровану європейську університетську систему, яка об'єднає структури для забезпечення якості, міжнародної інклюзії, глобального залучення, найму талантів та інвестицій у велику дослідницьку інфраструктуру.

6. ENLIGHT розробить загальний незалежний підхід до якості, що дозволить автоматично визнавати періоди навчання в університетах ENLIGHT. Разом із структурою компетентностей ENLIGHT ця культура якості дозволить студентам комбінувати та накопичувати індивідуальний досвід навчання²⁶.

Отже, альянс ENLIGHT поставив за мету здійснити у стратегічній перспективі дійсно революційні зміни у системі вищої освіти й залишається сподіватися на вагомість отриманих результатів.

Далі проаналізуємо візію та інструменти її реалізації, розроблені одним із альянсів, що об'єднує спеціалізовані виші. Для розгляду було обрано один із найменших за розміром альянсів з спеціалізацією вишів у мистецькій сфері. Перед подачею матеріалів альянсу нагадаємо, що структура матеріалів усіх представлених на сайті ЄС партнерств (у межах програми Еразмус+ 2019-2020) є стандартною.

EU4Art – Альянс для створення спільного курсу мистецьких спеціальностей. У розділі «Хто ми є» альянс EU4Art повідомив про чотири засновника: Угорський університет образотворчих мистецтв (Угорщина), Дрезденська академія образотворчих мистецтв (Німеччина), Академія образотворчих мистецтв Риму (Італія), Академія мистецтв Латвії (Латвія); а також шість асоційованих членів: 1 ЗВО, 3 музеї, 1 фонд, 1 регіональне управління. У закладах-засновниках Альянсу навчаються 5207 студентів, працюють 725 співробітників, у тому числі 415 викладачів/дослідників. Науковою діяльністю займаються 24 дослідницькі групи²⁷.

У розділі «Наше бачення на майбутнє» Альянс EU4ART заявив про себе як про «Європейський університет, який має на меті розробку спільних гнучких навчальних програм у галузі живопису, скульптури та графіки. Нові навчальні програми базуються на міждисциплінарному та міжнародному підходах, інтегруючи інноваційні педагогічні методи, зокрема цифрові технології. Розроблені та запроваджені Альянсом нові навчальні програми слугуватимуть моделлю, яку зможуть

²⁶ ENLIGHT. About Us..Available at: <https://enlight-eu.org/university-about-us/about-enlight>

²⁷ EU4ART. About Us. Available at: <https://www.eu4art.eu>

використовувати інші європейські університети з метою створення Європейського віртуального університету мистецтв до 2025 року»²⁸.

EU4ART створив спільну структуру для обміну мистецькими техніками, спеціальними знаннями та практичним досвідом. Розвиваючи Європейську мережу майстерень для викладання та мистецької практики, EU4ART ставитиме питання про вплив, актуальність та вимоги до викладання технік ручного мистецтва (manual art) та традицій у все більш цифровому світі.

У представленому документі заявлено, що взаємозв'язок між історичними техніками та сучасними технологіями й матеріалами, які так само викладаються в академіях мистецтв, викликає питання щодо їхніх специфічних якостей. У даному контексті та на додаток до цього EU4ART розглядатиме з точки зору професійної практики, а не теорії, роль мистецтва у формуванні безперервності та визначенні ідентичності як однієї з першооснов європейської вищої освіти. Підкреслено, що студенти матимуть можливість без труднощів переходити з одного закладу Альянсу в інший.

Важливою інноваційною особливістю Європейського університету EU4ART є те, що, на відміну від практик вищої освіти, сформованих в інших сферах, результат його діяльності виявлятиметься у творах мистецтва, які виражатимуть спільну європейську ідею, розмаїття культур, використання нових технологій та ролі образотворчого мистецтва у XXI ст. Вони будуть фізично представлені, доступні суспільству загалом через виставки. EU4ART сприятиме зміцненню свідомості європейської ідентичності та поширюватиме й популяризуватиме спадщину та різноманітність європейської культури, зосереджуючись на образотворчому мистецтві.

Яким же чином альянс EU4ART передбачає втілювати своє бачення у практику? Основними активностями учасників Альянсу та їх результатами повинні стати такі:

- створення єдиних гнучких навчальних програм у галузі образотворчого мистецтва. Методологічне оновлення навчальних курсів через спільні виставки та особисте вивчення роботи, виконаної в майстернях і студіях інших партнерів, отримання досвіду та розширення інструментів педагогічної методології;

- широке мережування учасників у всіх чотирьох установах, зосереджене на інтеграції майстерень у місцеву структуру на різних рівнях;

²⁸ EU4ART. About Us. Available at: <https://www.eu4art.eu>

– проведення досліджень у галузі «образотворча мова» (fine arts language) та укладання багатомовного образотворчого словника (словесно-образотворчого) (verbal-visual);

– сприяння вивченню іноземних мов для студентів, а також для викладачів і співробітників;

– розробка системи наставництва для сприяння мобільності²⁹.

Нарешті, у розділі «Як наш альянс трансформує наші університети» констатовано, що EU4ART має на меті:

– бути засобом для передачі знань щодо формування специфічних навичок, що разом із спільним використанням ресурсів забезпечить навчання найвищої якості;

– відстоювати міждисциплінарність за допомогою можливості запровадження різних варіантів курсу;

– посилювати співпрацю за допомогою спільних робочих груп та інструментів розробки спільної навчальної програми, системи наставництва, методологічного оновлення, спільних виставок, конференцій, досліджень мови мистецтва, курсів мови мистецтва, мобільності студентів і викладачів, спільного веб-сайту тощо;

– створювати інноваційні педагогічні моделі та найкращим чином використовувати цифрові технології та навчання на робочому місці;

– сприяти багатомовності;

– установити зв'язки EU4ART із громадськістю/суспільством, з тематичним фокусом на європейських цінностях і різноманітності та методологічним фокусом на документуванні процесів навчання, оцінювання специфічного мистецтва й показу результатів мистецтва через спільні виставки; і створити Європейську мережу семінарів для викладання та мистецької практики³⁰.

Отже, структурно-логічний аналіз візій розвитку альянсів ENLIGHT та EU4ART, засобів їх реалізації дозволяє дійти висновку, що «Європейські університети» – це транснаціональні альянси, які прокладають шлях до університетів майбутнього, пропагуючи європейські цінності та ідентичність і революціонізуючи якість і конкурентоспроможність європейської вищої освіти. Щоб досягти цього значного кроку вперед, Ініціатива пропонує можливості для підтримки різноманітних моделей співпраці для європейських університетів через конкурси пропозицій Erasmus+.

²⁹ EU4ART. About Us. Available at: <https://www.eu4art.eu>

³⁰ Там само.

2. Міжнародні стратегічні академічні партнерства: досвід Китаю

Міжнародне співробітництво університетів є в сучасних умовах глобальним феноменом, що є характерним для різних регіонів світу. Предметом нашого подальшого розгляду є цільові пріоритети та організаційні засади розвитку стратегічних академічних партнерств у Китаї. По-перше, ми здійснимо структурно-логічний аналіз міжнародних партнерств елітних китайських університетів, інвестиціям у розвиток потенціалу та ресурсів яких у країні приділяється надзвичайно велика увага в межах національних проєктів «211», «985», «C9». Означені проєкти здійснюються з метою перетворення кращих китайських ЗВО на університети світового рівня, які є конкурентоздатними у глобальному масштабі. У результаті дії цих проєктів виникла група елітних університетів – Ліга C9, що є аналогом британської Рассел Груп або американської Ліги Плюща³¹. По-друге, ми здійснимо аналіз розвитку міжнародних академічних партнерств, що виникли в рамках Ініціативи «Один пояс один шлях», яка сприяла суттєвою мірою перетворенню вищої освіти Китаю на міжнародний освітній хаб.

До елітних китайських університетів, що входять як до Ліги C9, так і до груп 211 та 985, належать університет Цінхуа, Пекінський університет, університет Фудань, Шанхайський університет Цзяо Тонг, Чжецзянський університет, Нанкінський університет, Сіанський університет Цзяо Тонг, університет науки і техніки Китаю, Харбінський технологічний інститут. Для подальшого розгляду було обрано два університети (Університет Цінхуа та Шанхайський університет Цзяо Тонг), міжнародні партнерства яких, на нашу думку, найбільш повно представлені на їх сайтах, що слугували основним джерелом нашого аналізу.

Університет Цінхуа

Цільові пріоритети, принципи та форми міжнародного партнерства достатньо повно висвітлені на сайті університету (https://www.tsinghua.edu.cn/en/Research/Collaborating_Institutions/Overseas_Partnerships.htm).

Керуючись принципами «додаткових переваг, взаємності, досягнень світового рівня та спільного розвитку», Університет налагодив широку співпрацю з багатьма провідними світовими університетами, дослідницькими інститутами та міжнаціональними підприємствами. Ці науково-дослідницькі колаборації та комунікації набувають диверси-

³¹ Montgomery C. Transnational partnerships in higher education in China: The diversity and complexity of elite strategic alliances. // London Review of Education, 2016. 1(14). P. 70–85. DOI: 10.18546/LRE.14.1.08

фікованих та гнучких форм, включаючи створення спільних дослідницьких інститутів, рамкові угоди про співпрацю, замовлені науково-дослідницькі проекти, спільні дослідницькі проекти та спільні дослідницькі фонди. Мета всіх цих форм співпраці полягає в тому, щоб допомогти університету Цінхуа вдосконалити практику наукових досліджень і підвищити його академічний розвиток, а також навчати талановитих студентів глобальному баченню, тим самим посилюючи міжнародний вплив і репутацію Цінхуа. Найбільш масштабними та вагомими формами міжнародного партнерства Університет називає такі:

Альянс для міжнародної науково-технічної співпраці. Використовуючи механізм спільного фінансування, Цінхуа започаткував технологічну співпрацю в передових галузях із багатьма університетами вищого рівня з метою стати всесвітньо відомим першокласним університетом. Станом на кінець 2022 року угоди про стратегічне науково-дослідницьке співробітництво підписали Цінхуа та 16 університетів і науково-дослідних установ, включаючи Кембриджський університет, Імперський коледж Лондона, Токійський університет, Університет Тохоку, Університет Торонто, Університет Альберти, Аахенський технологічний університет у Німеччині та ін., започатковано майже 200 спільних програм початкового фінансування.

Спільні дослідницькі центри. Означені центри зазвичай представляють тривалі відносини й часто мають міждисциплінарний характер. Вони відіграють важливу роль у зарубіжній науково-дослідній співпраці. На основі взаємовигідного стратегічного партнерства Цінхуа створив спільні дослідницькі центри з університетами та інститутами світового рівня, такими як Чиказький університет та Імперський коледж Лондона, а також з багатьма закордонними транснаціональними підприємствами, включаючи Toyota Motor Corp., Apple Inc., Siemens і Robert Bosch GmbH. Завдяки активному та ефективному використанню технологічних, інтелектуальних і фінансових ресурсів обох сторін було досягнуто багато вагомих наукових досягнень.

Спільні дослідницькі проекти. У деяких ключових дослідницьких сферах університет Цінхуа зосередив зусилля на встановленні контактів із університетами світового рівня та провідними підприємствами галузі для спільного запуску дослідницьких проектів. Глибоко розуміючи потреби промисловості та залучаючи високоякісні дослідницькі ресурси від провідних міжнародних підприємств, Університет Цінхуа може покращити співпрацю між промисловістю та академічними колами, що сприяє технологічним інноваціям.

R&D, виконані на замовлення міжнародних партнерів. Протягом багатьох років університет Цінхуа встановив довгострокові партнерські

відносини з багатьма закордонними підприємствами у формі замовлених науково-дослідних проєктів. Означені проєкти не тільки допомагають закордонним підприємствам вирішувати технологічні та управлінські проблеми, але й надають можливості для наукових досліджень у ключових сферах і допомагають покращити академічний розвиток у Цінхуа. Такі проєкти також надають викладачам і студентам Університету важливу інформацію про нові тенденції розвитку промислових технологій, сприяють застосуванню досягнень наукових досліджень Цінхуа в промисловості³².

Шанхайський університет Цзяо Тонг (SJTU). Багатоаспектне академічне партнерство SJTU достатньо повно відображено на сторінці Відділу міжнародної діяльності сайту університету (<https://global.sjtu.edu.cn/en/cooperation>). Провідними формами стратегічного партнерства університету є такі:

Університети-партнери. SJTU побудував міцні партнерські відносини з більш ніж 150 всесвітньо відомими університетами, з якими він здійснив широкий спектр ефективної співпраці в освіті та академічних дослідженнях.

Фонд розвитку талантів (Seed Fund). Фонд спрямований на підтримку стійкої та поглибленої співпраці між SJTU та його установами-партнерами в розвитку талантів, наукових дослідженнях, обміні викладачами та посиленні впливу. SJTU ставить за мету забезпечити найкращу міжнародну освіту, докладаючи зусиль у чотирьох напрямках: підвищення здатності розвивати компетентні таланти на глобальному ринку праці, розвиток першокласних міжнародних команд викладачів, підвищення конкурентоспроможності в глобальних академічних колах та надання управлінських послуг, що відповідають міжнародним стандартам. З цією метою створено фонди для підтримки різноманітних обмінів і співпраці, погоджених SJTU та його стратегічними ключовими партнерами у контексті сприяння міжнародній співпраці в академічних дослідженнях.

Спільні інститути та програми. SJTU має вражаючий досвід розробки міжнародних спільних програм. Щоб краще використовувати багатство міжнародних високоякісних освітніх ресурсів і використовувати найсучасніші практики викладання та управління, SJTU досліджує ефективні способи розвитку в студентів здатності творчо мислити та забезпечує кращий доступ до глобальних освітніх ресурсів шляхом активного налагодження глобальних партнерств і заохочення академічної та дослідницької співпраці з міжнародними

³² Tsinghua University. Overseas Partnerships. Available at: https://www.tsinghua.edu.cn/en/Research/Collaborating_Institutions/Overseas_Partnerships.htm

першокласними університетами та установами. Таким чином, SJTU має кращу позицію, щоб забезпечити творче середовище для інноваційних світових лідерів завтрашнього дня.

У SJTU функціонують три спільні з іноземними ЗВО інститути (Китайсько-Європейська міжнародна бізнес-школа (CEIBS), Об'єднаний інститут Мічиганського університету – Шанхайського університету Цзяо Тонг (UM-SJTU II), Елітний технологічний інститут SJTU – ParisTech (SPEIT)), а також вісім спільних програм, затверджених Міністерством освіти Китаю.

Ініціатива SJTU Глобальний віртуальний клас (Jiao-Tong GVC) заохочує викладачів університету створювати спільні міжнародні навчальні онлайн-курси з колегами в університетах у всьому світі. Віртуальні обміни сприяють отриманню цінного, стійкого та доступного міжнародного досвіду для всіх студентів SJTU. Викладацький склад SJTU та їхні міжнародні партнери спільно створюють або спільно використовують курси для бакалаврату чи післядипломної освіти. Курси Jiao Tong GVC проводяться синхронно або асинхронно. Студенти можуть отримати глобальні перспективи та поглибити своє розуміння предмета та крос-культури через участь у глобальному віртуальному класі. Механізм дії програми сформульований таким чином: університети діляться якісними навчальними ресурсами, а студенти з різних регіонів і культурного середовища мають можливість обмінюватися ідеями та надихати один одного в одному класі.

Міжнародні університетські альянси. SJTU розширив «коло друзів», організовуючи та беручи участь у різноманітних заходах, що проводяться міжнародними університетськими альянсами, провідними з яких названо такі: Університет 21 (Universitas 21), Асоціація університетів Тихоокеанського регіону (Association of Pacific Rim Universities), Платформа інженерної освіти Китаю та ЄС (Sino-EU Engineering Education Platform), Мережа досліджень та інновацій «Один пояс, один шлях» (Belt and Road Science and Innovation Network), Франкофонне Університетське агентство (Agence universitaire de la Francophonie), Китайсько-Центрально-Східноєвропейський Альянс інновацій у сфері дизайну (механізм співпраці 16+1) (China-CEECs Design Innovation Alliance (16+1 Cooperation Mechanism)), Альянс дослідницьких університетів Китаю та Ізраїлю 7+7 (China-Israel 7+7 Research University Alliance), Академічний консорціум 21 (Academic Consortium 21).

Міжнародна комунікація. SJTU прагне побудувати більш ефективну міжнародну співпрацю та систему комунікації через закордонні центри та Інститути Конфуція. SJTU заснував Інститути Конфуція в Університеті Нового Південного Уельсу та Гейдельберзькому університеті

для активного просування китайської мови та культури, одночасно зміцнюючи співпрацю з іншими країнами в галузі освіти та культури³³.

Зауважимо, що широкий спектр форм міжнародного партнерства університетів є розвиненим певною мірою в усіх ЗВО Китаю, на чому наполягає «План модернізації освіти країни до 2035 року»³⁴. Статус університету в Китаї, як і у світі в цілому, суттєвою мірою залежить від рівня його інтернаціоналізації і, зокрема, розвитку міжнародних академічних партнерств.

Нові можливості для розвитку міжнародних партнерств університетів з'явилися у Китаї, починаючи з 2013 р., завдяки ініціативі «Один пояс, один шлях» (Belt-Road Initiative – BRI), Для реалізації масштабних міжнародних соціально-економічних проєктів Ініціатива об'єднала близько 60 країн та міжнародних організацій азіатського регіону та світу в цілому. Важливим аспектом реалізації цієї ініціативи стала із 2016 року вища освіта, міжнародна співпраця в якій значно активізувалася з прийняттям «Плану дій у сфері освіти для ініціативи Один пояс, один шлях»³⁵.

Підкреслимо, що з часів започаткування державної стратегії «відкриття Китаю світу» (1978 р.) політика країни, спрямована на підтримку міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти, здійснювалася в межах масштабних соціально-економічних ініціатив, що слугують суспільно-політичним цілям країни. До речі, однією з таких цілей у сучасних умовах є здобуття Китаєм статусу світового лідера у сфері вищої освіти до 2050 року³⁶.

Усе більш значимими суб'єктами розвитку міжнародної освітньої співпраці в межах BRI стають міжнародні університетські мережі – стратегічні академічні партнерства, об'єднані спільними освітніми та науковими цілями та справами. У наших попередніх публікаціях ми зверталися до особливостей інтернаціоналізації вищої освіти Китаю

³³ Shanghai Jiao Tong University. Available at: <https://global.sjtu.edu.cn/en/cooperation>

³⁴ CC and State Council. XinhuaNet. 中共中央、国务院印发《中国教育现代化2035》(The CCPC and State Council Publishes 'China's Education Modernisation 2035 Plan'). The State Council, 23 Feb. 2019. Available at: www.gov.cn/xinwen/2019-02/23/content_5367987.htm

³⁵ MoE. Education Action Plan for the Belt and Road Initiative. Ministry of Education, People's Republic of China, 2016. Available at: <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/zchj/qwfb/30277.htm>.

³⁶ Xi Jinping. Secure a Decisive Victory in Building a Moderately Prosperous Society in All Respects and Strive for the Great Success of Socialism with Chinese Characteristics for a New Era. Report to the 19th National Congress of the Communist Party of China. 2017.

в контексті реалізації ініціативи BRI³⁷. У нинішній науковій розвідці використовуємо деякі з попередньо задіяних інформаційних джерел (сайти UASR, UIBE, UCMSR, SABRI та ін. мереж) у їх актуальному стані в контексті порівняльного аналізу європейських та китайських підходів до розвитку стратегічних академічних партнерств.

Університетський альянс Шовкового шляху (University Alliance of the Silk Road – UASR) є найбільш масштабною мережевою ініціативою BRI, започаткованою Сіанським університетом Цзяо Тонг у 2015 році. UASR являє собою «глобальну освітню платформу, метою якої є побудова Академічного поясу Шовкового шляху через інституційні обміни та партнерства». Згідно з веб-сайтом мережі, до неї приєдналися приблизно 150 університетів із 37 країн, у тому числі близько 50 китайських університетів³⁸. Альянс UASR складається із субальянсів, які спеціалізуються на менеджменті, праві, інноваційному виробництві та нанотехнологіях. У межах UASR засновано Спільний інноваційний центр Економічного поясу Шовкового шляху та Дослідницький інститут зони вільної торгівлі BRI.

Альянс університетів фінансів та економіки BRI (BRI finance and economics university alliance), створений у 2019 р. при Пекінському університеті міжнародного бізнесу та фінансів, об'єднав 20 університетів-засновників із Китаю, Австрії, Болгарії, Бразилії, Греції, Грузії, Індонезії, Казахстану, Малайзії, Мексики, Португалії, Таїланду, Тунісу та ін. країн. Мета даного академічного партнерства полягає в тому, щоб «залучити до співпраці фінансові та економічні університети з країн BRI для роботи над перспективними теоріями та дослідженнями, пов'язаними з Ініціативою, з метою надання теоретичної підтримки та послуг аналітичних центрів для BRI, а також посилення міжнародного впливу фінансово-економічних університетів»³⁹.

Університетський консорціум Морського шовкового шляху XXI століття (University Consortium of the 21st Century Maritime Silk Road – UCMSR) започаткований університетом Сямень (Xiamen University). UCMSR являє собою платформу освітньої співпраці для сприяння обміну та спільної діяльності у сферах міжуніверситетського

³⁷ Чу Їн, Сбрусва Аліна. Тенденції інтернаціоналізації вищої освіти Китаю в контексті реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. 2 (126). С. 102–120.

³⁸ UASR. University Alliance of the Silk Road. Available at: <http://uasr.xjtu.edu.cn/index.htm>.

³⁹ UIBE. University of International Business and Economics website. Available at: <http://english.uibe.edu.cn/tpwx/415e2854c0cf4768a424770075804c8.htm>

спілкування, розвитку талантів, підвищення якості викладання, технологічних інновацій та соціальних послуг⁴⁰.

Мережа досліджень Ініціативи «Один пояс, один шлях» (Belt and Road Studies Network – BRSN) заснована за спільної ініціативи Інституту Сінхуа та 15 інших аналітичних центрів у 2019 р. BRSN заявляє про себе як про «відкритий механізм академічних обмінів і співпраці, створений для обслуговування міжнародних аналітичних центрів, міжнародних і регіональних організацій і дослідників із різних країн, а також для сприяння дослідженням і академічним обмінам у межах ініціативи BRI»⁴¹.

Прикладом міжнародної студентської мережі в BRI є *Студентська асоціація за ініціативу «Один пояс, один шлях»* (SABRI – Student Association of Belt and Road Initiative), заснована в університеті Цінхуа. SABRI позиціонує себе як «перша та найбільша у світі студентська мережа, присвячена BRI, спрямована на сприяння співпраці та зміцнення справжніх зв'язків серед молоді в усьому світі»⁴². Маючи понад 300 членів, 90% з яких є іноземними студентами з-понад 60 країн, SABRI є однією з найбільших міжнародних організацій в університеті Цінхуа. Члени SABRI отримують численні ексклюзивні можливості брати участь у заходах високого рівня, таких як Форум Шовкового шляху, Міжнародний круглий стіл Університету Цінхуа на тему «Штучний інтелект і спільне майбутнє людства» та багато інших.

Підсумовуючи розгляд стратегічних університетських партнерств, що засновані та функціонують у межах ініціативи BRI, вважаємо за доцільне підкреслити їх зумовленість суспільно-політичними та соціально-економічними інтересами Китаю як засновника та лідера цієї ініціативи. Розвиток талантів, підвищення якості викладання, технологічні інновації – все це і багато іншого слугує посиленню міжнародного впливу Китаю як регіонального та глобального лідера.

ВИСНОВКИ

Порівняльний аналіз цільових пріоритетів, форм та напрямів діяльності стратегічних академічних партнерств, що ініційовані ЄС та Китаєм, дають підстави до виокремлення їх ознак як освітнього феномену, до яких відносимо такі:

⁴⁰ UCMSR. University Consortium of the 21st Century Maritime Silk Road. Available at: <http://www.ucmsr.com/>.

⁴¹ BRSN. Belt and Road Studies Network. Available at: <http://www.brsn.net/English/index.html>.

⁴² SABRI. Student Association of Belt and Road Initiative. Available at: <https://mondointernazionale.org/en/collaborazioni/students-association-for-the-belt-and-road-initiative-sabri>

– стратегічні академічні партнерства являють собою мережеві об'єднання закладів вищої освіти й широкого кола зацікавлених у співпраці з ними у сферах освіти, науки, інновацій, служіння суспільству зовнішніх стейкхолдерів. Такі об'єднання мають у сучасних умовах глобальне поширення та слугують проявом процесів політичної та економічної глобалізації й регіоналізації, забезпечуючи потреби зростання конкурентоздатності як самих закладів вищої освіти, так і національних освітніх систем і навіть геополітичних та геоekonomічних регіональних об'єднань, таких, зокрема, як ЄС. Як у європейському, так і в китайському контекстах стратегічні академічні партнерства слугують засобом поширення геополітичного та геоekonomічного впливу ініціаторів їх створення;

– будь-які стратегічні академічні партнерства є інструментом м'якої політики політичних структур, які їх ініціюють та підтримують. Зокрема, Європейські університети як стратегічні академічні партнерства, підтримувані ЄС, характеризує спрямованість на сприяння загальним європейським цінностям, «зміцнення європейської ідентичності шляхом об'єднання нового покоління європейців, здатних до співпраці та діяльності в межах різних європейських і світових культур, різними мовами та між різними країнами, секторами та навчальними дисциплінами»⁴³. Ініційовані китайською стороною партнерства мають орієнтацію, зокрема, на здобуття Китаєм статусу світового лідера у сфері вищої освіти до 2050 року⁴⁴;

– стратегічні академічні партнерства є проявом та вагомим інструментом подальшої інтернаціоналізації вищої освіти, забезпечуючи можливості розвитку академічної мобільності, утворення міжнародних університетських кампусів, міжнародних дослідницьких команд із широким представництвом членів академічної спільноти та представників інституцій, що формують «трикутник знань» інноваційного суспільства;

– діяльність усіх сучасних стратегічних академічних партнерств в освітній сфері побудована на засадах інноваційної педагогіки, що спрямована на всебічний розвиток талантів, підвищення якості викладання й навчання шляхом формування міжнародних гнучких навчальних програм на основі принципу міждисциплінарності,

⁴³ European Commission. Erasmus+ Programme Guide. Version 3: 25/08/2020, p. 131, available at: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2020_en.

⁴⁴ Xi Jinping. Secure a Decisive Victory in Building a Moderately Prosperous Society in All Respects and Strive for the Great Success of Socialism with Chinese Characteristics for a New Era. Report to the 19th National Congress of the Communist Party of China. 2017.

подальшої диджиталізації освітньої діяльності, побудови індивідуальних освітніх траєкторій для кожного студента, формування трансверсальних компетентностей, необхідних для якісного працевлаштування та успішної професійної діяльності.

АНОТАЦІЯ

Метою розвідки є характеристика міжнародних стратегічних академічних партнерств, що функціонують у ЄС та в Китаї, як освітнього феномену. З'ясовано цільові пріоритети, форми та напрями діяльності партнерств, створених у межах ініціативи ЄС «Ініціатива Європейських університетів», що є складовою програми Еразмус+ 2021–2027. Відповідно до розробленої авторами типології новостворених Європейських університетів розглянуто кейси двох їх типів – альянсу багатопрофільних класичних університетів (ENLIGHT) та альянсу спеціалізованих мистецьких ЗВО (EU4ART). Окремлено особливості функціонування партнерств, створених китайськими елітними університетами, що належать до Ліги С9. Схарактеризовано діяльність мережових академічних партнерств, утворених у межах Ініціативи «Один пояс, один шлях». Зроблено висновки про спільні риси, характерні для стратегічних академічних партнерств, як глобального освітнього феномену, що розвивається в умовах політичної та економічної глобалізації й регіоналізації та інтернаціоналізації вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чу Їн, Сбруєва А. Тенденції інтернаціоналізації вищої освіти Китаю в контексті реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях». Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2023. № 2 (126). С. 102–120.
2. BRSN. Belt and Road Studies Network. Available at: <http://www.brsn.net/English/index.html>.
3. CC and State Council. XinhuaNet. 中共中央、国务院印发《中国教育现代化2035》(The CCPC and State Council Publishes 'China's Education Modernisation 2035 Plan'). The State Council, 23 Feb. 2019. Available at: www.gov.cn/xinwen/2019-02/23/content_5367987.htm
4. Claeys-Kulik, A.-L., Jørgensen, T. E., Stöber, H. et al. International partnerships & the European universities initiatives – key results of the EUA. Survey. European University Association. Available at: <https://eua.eu/118-uncategorised/773-eua-survey-on-international-partnerships-and-the-european-universities-initiative-have-your-say.html>
5. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the

Committee of the Regions On a European strategy for universities. Strasbourg, 18.1.2022. Available at: <https://education.ec.europa.eu/document/commission-communication-on-a-european-strategy-for-universities?>

6. Council of the European Union. Council conclusions on the European Universities initiative – Bridging higher education, research, innovation and society: Paving the way for a new dimension in European higher education. Brussels, 17 May 2021. Available at: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0610\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG0610(02))

7. ENLIGHT. About Us. Available at: <https://enlight-eu.org/university-about-us/about-enlight>

8. European Commission. Press Release. 24 new European Universities reinforce the European Education Area. (9 July 2020). Brussels, available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1264.

9. European Commission. Erasmus+ Programme Guide. Version 3: 25/08/2020, p. 132. available at: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2020_en.

10. European Commission. About the European Universities initiative. Available at: <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative>.

11. European Commission. European Education Area. Quality education and training for all. Factsheets on the 41 European Universities. Available at: <https://education.ec.europa.eu/european-universities-factsheets>

12. ECIU. About Us. Available at: <https://www.eciu.eu/about-eciu>

13. EUniWell. About Us. Available at: <https://www.euniwell.eu/about-euniwell>

14. EU4ART. About Us. Available at: <https://www.eu4art.eu>

15. FILMEU. About Us. Available at: <https://www.filmeu.eu/alliance/about-us>

16. MoE. Education Action Plan for the Belt and Road Initiative. Ministry of Education, People's Republic of China. Available at: <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/zchj/qwfb/30277.htm>.

17. Montgomery C. Transnational partnerships in higher education in China: The diversity and complexity of elite strategic alliances. London Review of Education. 2016. № 1(14). P. 70–85. DOI: 10.18546/LRE.14.1.08

18. SABRI. Student Association of Belt and Road Initiative. Available at: <https://mondointernazionale.org/en/collaborazioni/students-association-for-the-belt-and-road-initiative-sabri>

19. Shanghai Jiao Tong University. Available at: <https://global.sjtu.edu.cn/en/cooperation>

20. Tsinghua University. Overseas Partnerships. Available at: https://www.tsinghua.edu.cn/en/Research/Collaborating_Institutions/Overseas_Partnerships.htm

21. UASR. University Alliance of the Silk Road. Available at: <http://uasr.xjtu.edu.cn/index.htm>.
22. UCMSR. University Consortium of the 21st Century Maritime Silk Road. Available at: <http://www.ucmsr.com/>.
23. UIBE. University of International Business and Economics website. Available at: <http://english.uibe.edu.cn/tpxw/415e2854c0cf4768a4247770075804c8.htm>
24. Una Europa. Who we are. Available at: <https://www.una-europa.eu>
25. Xi Jinping. Secure a Decisive Victory in Building a Moderately Prosperous Society in All Respects and Strive for the Great Success of Socialism with Chinese Characteristics for a New Era. Report to the 19th National Congress of the Communist Party of China.

Information about the authors:

Sbruieva Alina Anatoliivna,

Doctor of Pedagogical Sciences,

Professor at the Pedagogy Department

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

87, Romenska str., Sumy, 40002, Ukraine

Chu Ying,

PhD Student at the Pedagogy Department

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

87, Romenska str., Sumy, 40002, Ukraine